

LATVIJAS REPUBLIKAS FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Reģ.nr. 90010248231, Smilšu ielā 1-512, Rīgā, LV-1919

E-pasts: fiskala.padome@gmail.com

Fiskālās disciplīnas padomes
Potenciālā un nominālā iekšzemes kopprodukta novērtējuma darba grupas
protokols Nr. 1 (26)

Rīgā

2026.gada 06.februārī.

Sanāksmi vada:

Fiskālās disciplīnas padomes priekšsēdētājs, Potenciālā un nominālā iekšzemes kopprodukta novērtējuma darba grupas (turpmāk – IKP DG) vadītājs J.Priede.

Piedalās:

Fiskālās disciplīnas padomes priekšsēdētāja vietniece	I.Šteinbuka
Fiskālās disciplīnas padomes loceklis	U.Kāsiks

Sekretariāts –

Fiskālās disciplīnas padomes sekretārs	N.Malnačs
Fiskālās disciplīnas padomes makroekonomikas eksperte	V.Zaremba
Fiskālās disciplīnas padomes fiskālo risku eksperte	I.Verpakovska
Fiskālās disciplīnas padomes jurists	I.Jansone

Pieaicinātās personas uz 1. darba kārtības punktu:

Latvijas Bankas Monetārās politikas pārvaldes vadītājs	U.Rutkaste
Latvijas Bankas Monetārās politikas pārvaldes Makroekonomikas analīzes daļas galvenā ekonomiste	D.Paula

Sanāksmi protokolē:

Fiskālās disciplīnas padomes jurists

I.Jansone

Sanāksme sākas plkst. 15:00 un notiek tiešsaistes videokonferenču platformā *MS Teams*.

Sanāksmes atklāšana – J.Priede atklāj sanāksmi un dod vārdu Uldim Rutkastem un Dainai Paulai.

1. Latvijas tautsaimniecības attīstības bāzes scenārijs, t.sk. potenciālā IKP pieaugums un pieņēmumi par izlaides starpību

Ziņo: U.Rutkaste, D.Paula

D.Paula: ziņo par galvenajām aktualitātēm Latvijas ekonomikā 2025. gadā un prognozēm ekonomikas attīstībai turpmākos gados. Pašlaik ģeopolitiskā spriedze turpina pastiprināties, saglabājot globālo nenoteiktību augstā līmenī, tomēr šī nenoteiktība nav tieši saistīta ar tarifiem. Izmaiņas makroekonomiskās prognozēs nav lielas salīdzinājumā ar iepriekšējo prognozi - vidējā termiņā paredzams, ka ekonomikas izaugsme atjaunosies. Tomēr 2025. gadam korekcijas ir izteiktākas galvenokārt ievērojamu CSP datu korekciju dēļ, kas ietekmēja 2023. un 2024. gada novērtējumus. Šīs CSP datu korekcijas ir ņemtas vērā pašreizējās Latvijas Bankas makroprognozēs.

Aktuālie dati liecina, ka ekonomiskas noskaņojuma rādītāji pēdējā gada laikā ir uzlabojušies. Tomēr privātā patēriņa rādītāji lielākoties saglabājas nemainīgi, ar ļoti minimālu augšupejošu tendenci. Tas nedaudz atšķiras no mazumtirdzniecības apgrozījuma datiem, kas aug straujāk. Mazumtirdzniecība veido tikai daļu no kopējā patēriņa, jo pakalpojumi nav iekļauti. Tomēr vienlaikus, pieaugot darba samaksai, pieaug iedzīvotāju noguldījumu apjoms, lai gan tas atjaunojas no ļoti zema punkta, kas saistīts ar uzkrājumu kritumu energokrīzes un augstās inflācijas periodā, uzkrājumu līmenis nav sasniedzis pirms pandēmijas līmeni un atpaliek arī no Eiropas valstu iedzīvotāju uzkrājumu līmeņiem.

Procentu likmes ir samazinājušās, un kreditēšanas aktivitāte ir ievērojami pieaugusi visās nozarēs. Mājsaimniecību kreditēšana uzrāda vienmērīgāku tendenci, atspoguļojot aktīvu hipotekāro kreditēšanu, arī uzņēmumu kreditēšana ir pieaugusi. Uzņēmumu kreditēšana pašlaik ir plaša, un neviena nozare neizceļas, kas liek domāt, ka šī nav vienreizēja ietekme. Uzņēmumi arvien vairāk investē tehnoloģijās, lai būtu gatavi izmantot iespējas, kad ekonomikas izaugsme atjaunosies. Šī attīstība ir rezultāts zemāku procentu likmju un vieglāku refinansēšanas nosacījumu politikai. Mājsaimniecību kreditēšanas atveseļošanas galvenokārt veicina atjaunotā konkurence starp bankām, kā arī vienkāršoti refinansēšanas procesi. Vēl viens faktors, kas atbalsta aizdevumu pieaugumu, ir solidaritātes iemaksa. Lai gan tas var šķist neloģiski nodokļu tipa pasākumam, iespēja samazināt iemaksu radīja stimulu bankām paplašināt aizdevumu izsniegšanu. Sākotnēji pasākums bija paredzēts, lai atbalstītu papildu aizsardzības finansējumu, vai nu bankām tieši - veicot solidaritātes iemaksu, vai netieši - aktīvāk kreditējot un palielinot aizdevumu apjomus.

Runājot par valsts investīcijām, budžeta prioritātes ir mainījušās, aizsardzībai iegūstot arvien lielāku nozīmi līdzās veselības aprūpes un demogrāfiskajiem izdevumiem. Atšķirībā no citām prioritātēm, ar aizsardzību saistītais finansējums lielā mērā palielina valsts pārādu, savukārt citas jomas tiek finansētas, pārdalot izdevumus. Valsts pamatbudžeta investīcijas joprojām ir relatīvi stabilas, savukārt pašvaldību investīcijas pēdējās desmitgades laikā ir samazinājušās pieaugošā izdevumu spiediena dēļ, kas saistītas arī ar algu pieaugumu.

Runājot par tirdzniecību ar ASV, tā joprojām ir daļēji ierobežota. Latvijas eksporta apjoms uz ASV ir relatīvi neliels. Ievērojamu daļu no tā veido pakalpojumi, piemēram, IKT pakalpojumi, kuriem tarifi netiek piemēroti. Kokmateriālu gadījumā, lai gan Eiropas ražotājiem tika noteikti tarifi, tie bija relatīvi mazāk bargi nekā tie, kas tika piemēroti citiem lieliem piegādātājiem, piemēram, Kanādai.

Paredzams, ka kopējā inflācija saglabāsies tuvu eirozonas vidējam rādītājam un pamatinflācija saglabāsies relatīvi stabila. Decembrī inflācija samazinājās līdz 3,4%, un janvāra ātrais novērtējums bija negaidīti zems.

Pārtikas cenu pieaugums bija galvenais inflācijas veicinātājs. Pēc iepriekšējiem cenu kāpumiem pārtikas cenas parasti samazinājās un pakāpeniski normalizējās, taču 2025. gadā šāda korekcija nenotika. Tā rezultātā saglabājās būtiska un noturīga atšķirība starp pārtikas ražotāju un patērētāju cenām, kas pārsniedza divus procentpunktus. Mazumtirdzniecības peļņas normas, vērtējot vidējo līmeni visās nozarēs, kopš 2022. gada kopumā ir bijušas augstākas, un īpaši tās ir pieaugušas lielajās mazumtirdzniecības ķēdēs. Vienlaikus pārtikas inflāciju ietekmē arī citi faktori, tostarp straujš algu kāpums un piedāvājuma puses spiediens, piemēram, lauksaimniecības produktu cenu pieaugums. Savukārt pasaules naftas cenu kritums pēdējā laikā ir mazinājis inflācijas spiedienu, un arī citu ārējo piedāvājuma puses faktoru ietekme ir samazinājusies.

Vēl viens svarīgs inflāciju ietekmējošs faktors ir nodokļu izmaiņas. Tas ietver plānoto akcīzes nodokļa palielinājumu degvielai un dabasgāzei, ko izmanto apkurei, atspoguļojot pakāpenisku pāreju uz ETS mehānismu, kura pilnīga ieviešana saskaņā ar kopējās eirozonas prognožu pieņēmumiem ir atlikta uz 2028. gadu. Pastāv arī regulāri akcīzes nodokļa palielinājumi dzērieniem un tabakai. No gada vidus ir plānots PVN samazinājums atsevišķām pamata pārtikas precēm. Vienlaikus ražotāju cenas ir saglabājušās relatīvi nemainīgas. Pārtikas komponente joprojām būs svarīgs inflācijas virzītājspēks, galvenokārt pateicoties tās lielajam svaram patēriņa grozā. Tomēr paredzams, ka tās ieguldījums samazināsies

salīdzinājumā ar 2025. gadu. Runājot par darba tirgu, tiek prognozēts, ka algu pieaugums saglabāsies augsts, ko veicinās gaidāmā ekonomikas izaugsmes atveseļošanās un pastāvīgais darbaspēka trūkums.

No 2026. gada tiks ieviesta jauna Eiropas klasifikācijas sistēma, kas var ietekmēt inflācijas novērtējumu, jo tiks pārklasificētas inflācijas novērtējumā izmantotās produktu un pakalpojumu grupas. Precīzas sastāvdaļas un svāri vēl nav zināmi.

Kopumā sagaidāms, ka ekonomika sasniegs sava potenciāla līmeni ap 2028. gadu. Prognozes periodā paredzams, ka kapitāla ieguldījums kopējā izaugsme palielināsies, atspoguļojot ievērojamo ekonomikā ieplūdušo investīciju apjomu. Tomēr precīzs šī faktora ietekmes uz IKP novērtējums joprojām ir sarežģīts, jo īpaši attiecībā uz to, kad ilgtermiņa ieguldījumi infrastruktūrā un aizsardzībā kļūst produktīvi. Tāpēc šis aplēses jāvērtē piesardzīgi.

Veicot prognozēšanu, tika izstrādāti vairāki scenāriji, lai novērtētu iespējamās fiskālās konsolidācijas potenciālo makroekonomisko ietekmi. Konsolidācijas nepieciešamība ap 2029. gadu var rasties vairāku faktoru dēļ, tostarp sakarā ar valsts izņēmuma klauzulas termiņa beigām, pensiju iemaksu pārceļšanu atpakaļ no pirmā uz otro pilāru un finansējuma vajadzībām, kas saistītas ar Rail Baltica projektu. Modelētie scenāriji ir ilustratīvi un to mērķis bija izcelt atšķirības starp iespējamām politikas izvēlēm, nevis sniegt precīzas prognozes. Tie svārstījās no konsolidācijas, kas balstīta tikai uz proporcionālu izdevumu samazināšanu, līdz alternatīvam scenārijam, kas balstīts uz proporcionālu nodokļu palielināšanu visos ieņēmumu avotos. Galvenais mērķis bija parādīt kompromisus starp dažādām konsolidācijas stratēģijām. Šie scenāriji ir paredzēti, lai atbalstītu diskusiju, nevis noteiktu vienotu politikas ceļu.

Analīzē tika aplūkoti pieci fiskālās konsolidācijas scenāriji 1,2% no IKP apmērā, kas ilustrē dažādus izdevumu un ieņēmumu pielāgošanas kompromisus. Vienā scenārijā paredzēta proporcionāla valsts izdevumu samazināšana, savukārt citos izdevumu samazināšana tiek apvienota ar valsts sektora nodarbinātības samazinājumu, pieņemot vai nu to, ka atlaistie darbinieki netiek absorbēti privātajā sektorā, palielinot bezdarbu, vai arī to, ka puse no tiem sešu mēnešu laikā atrod darbu privātajā sektorā, kas vidējā termiņā ir vismazāk kaitīgais risinājums, taču prasa ieguldījumus pārkvalifikācijā un pietiekamu darbaspēka pieprasījumu. Papildu scenārijos konsolidācija balstīta uz ieņēmumu palielināšanu, tostarp PVN likmes kāpumu par aptuveni trim procentpunktiem vai proporcionālu visu nodokļu paaugstināšanu, kam ir plašāka negatīva ietekme uz ekonomisko aktivitāti. Kopumā secināts, ka fiskālā konsolidācija 2029.–2030. gadā būs neizbēgama, lai nodrošinātu Eiropas fiskālo noteikumu ievērošanu, un ka tās ietekme uz izaugsmi būtiski ir atkarīga no izvēlētajā pasākumu kopuma un savlaicīgas strukturālo reformu īstenošanas.

Klātesošo diskusija par darba kārtības tēmu.

J. Priede pateicas par sniegto prezentāciju un uzdod precizējošu jautājumu par gaidāmo Latvijas Bankas diskusiju 20. februārī par valsts parādu.

U. Rutkaste ieskicē diskusijas mērķus, t.sk. ar plašu politisko spēku pārstāvju klātbūtni izgaismot fiskālos izaicinājumus, kas apskatīti fiskālajos scenārijos 2029. gada kontekstā.

N. Malnačs komentē, runājot par 2029. gada perspektīvām, un pauž piesardzīgu optimismu, ka fiskālās problēmas varētu neīstenoties tik nopietni, kā pašlaik prognozēts. Izsaka pieņēmumu, ka daži pieņemtie spiedieni varētu būt pārspīlēti, tostarp pensiju iemaksu pārceļšana, Rail Baltica investīciju apjoms un laiks, kā arī ar aizsardzību saistītie izdevumi, ņemot vērā nesenos grozījumus Fiskālās disciplīnas likumā un nenoteiktību par ilgtermiņa ģeopolitisko attīstību. Formulē vairākus jautājumus, tostarp - attiecībā uz māsaimniecību uzkrājumiem.

Secinājums par uzkrājumu nepieaugšanu var būt nepilnīgs, jo oficiālā statistika, iespējams, nenovērtē uzkrājumus un investīciju aktivitāti, kas tiek veikta, izmantojot finanšu tehnoloģiju platformas un ārvalstu finanšu pakalpojumu sniedzējus.

Otrais jautājums ir par importa dinamiku - kā imports pēdējā laikā ir attīstījies un kāda tā daļa ir saistīta ar investīcijām, patēriņu vai ar aizsardzību saistītām vajadzībām?

Trešais jautājums plašāks un saistīts ar globālajiem finanšu riskiem, atsaucoties uz diskusijām par pieaugošo valsts parādu, rezerves valūtu vērtības kritumu un zelta cenu pieaugumu, vai Latvijas un Igaunijas bankas pielāgo savu rezervju politiku, tostarp zelta lomu, un cik sagatavota finanšu sistēma būtu nopietna sistēmiska satricinājuma gadījumā.

U. Rutkaste: Fiskālā konsolidācija var būt sarežģīta un politiski sensitīva. Lai gan karš Ukrainā galu galā varētu beigties, drošības apdraudējumi, visticamāk, saglabāsies, kas nozīmē nepieciešamību saglabāt ievērojamas aizsardzības spējas. Turpmākā aizsardzības izdevumu vadība saskaņā ar ES fiskālajiem noteikumiem joprojām ir neskaidra. Pat atmetot aizsardzības jautājumus, joprojām pastāv ievērojams fiskālais spiediens, tostarp ar pensijām saistītas saistības un lielas investīciju vajadzības Rail Baltica. Šim stratēģiskajam projektam jau pašlaik ir ievērojamas neatgūstamas izmaksas. Turpmāko investīciju atlikšana vai atcelšana nozīmētu lielus zaudējumus. Lai gan precīzs laiks var mainīties, paredzams, ka ar Rail Baltica saistītie izdevumi ievērojami pieaugs ap 2029.–2030. gadu, radot ievērojamu slogu valsts budžetam. Iespējama arī kapitāla injekciju nepieciešamība Air Baltic. Lai gan konkrēti fiskālie rādītāji var atšķirties, kopējais secinājums ir tāds, ka pieaugošais izdevumu spiediens padara zināmu fiskālās konsolidācijas veidu ļoti ticamu turpmākajos gados.

Ienākumu un patēriņa dinamika liecina, ka mājsaimniecību uzkrājumi joprojām ir relatīvi augsti, pat ja oficiālajā statistikā precīzs līmenis, iespējams, nav pilnībā atspoguļots. Vairāki rādītāji liecina, ka uzkrājumi veidojas līdztekus zema patērētāju konfidencei. Šķiet, ka patērētāji vēl nav pilnībā pielāgojušies jaunajai cenu videi un tāpēc joprojām ir piesardzīgi savos tēriņu paradumos.

D.Paula papildina, ka uzkrājumu līmenis nacionālo kontu ietvaros ir standarta jēdziens, kas tiek definēts kā starpība starp rīcībā esošajiem ienākumiem un patēriņu. Rīcībā esošie ienākumi ietver darba, īpašuma un jauktos ienākumus, kas koriģēti par nodokļiem un sociālajiem pabalstiem. Mājsaimniecību uzkrājumi šajā sistēmā tiek noteikti atlikuma veidā un nav atkarīgi no uzkrājumu glabāšanas formas - vai tie tiek turēti skaidrā naudā, banku noguldījumos vai finanšu tehnoloģiju platformās. Lai gan var pastāvēt izaicinājumi atsevišķu ienākumu vai patēriņa komponentu precīzā uzskaitē, kopējais uzkrājumu līmenis nacionālajos kontos tiek atspoguļots konsekventi.

Attiecībā uz importu to daļēji izskaidro aktivitāte būvniecības nozarē un nepieciešamību pēc materiāliem un precēm ko Latvijā neražo, piemēram, saules paneļiem un vēja turbīnām.

Detalizēta informācija par importa sastāvu ir ierobežota. Nav iespējams atsevišķi identificēt ar aizsardzību saistīto importu, daļēji konfidencialitātes dēļ, un importa dati ir pieejami tikai plašās produktu grupās, nevis pēc galapatēriņa. Pieejamie dati liecina, ka importu ir veicinājušas tehnoloģiskās vajadzības, tostarp mašīnas un iekārtas, kā arī ar būvniecību saistītais pieprasījums enerģētikas, transporta un dzīvojamā ēku sektoros, un papildu spiediens, visticamāk, ir saistīts ar aizsardzību saistītajām vajadzībām.

U. Rutkaste: attiecībā uz zelta rezervēm, lai gan dažas centrālās bankas, piemēram, Polijas, ir apsvērušas iespēju palielināt zelta rezerves, šajā gadījumā tas tā nav. Esošais zelta portfelis tiek saglabāts kā mantojuma aktīvs un netiek ne pārdots, ne paplašināts. Tā vietā ieguldījumi tiek diversificēti starp citiem finanšu instrumentiem. Latvijas Bankai nav plānu palielināt zelta rezerves.

U. Kāsiks: Prognozēs redzams, ka algu pieaugums turpmākajos gados patiesībā ir diezgan spēcīgs. Vai tas nozīmē, ka darbaspēka īpatsvars IKP pieaugs un uzņēmumu rentabilitāte sāks samazināties, vai ne? Kā, Jūsaprāt, tas ietekmēs uzņēmumu konkurētspēju?

U. Rutkaste: Konkurētspējas pasliktināšanās ir vērojama jau vairākus gadus, un tirgus daļu dinamika liecina par pasliktinājumu jau 2023.–2024. gadā. Sākotnēji šo tendenci galvenokārt noteica strukturālie faktori, tostarp procentu likmju kāpums un ar to saistītais

nekustamā īpašuma cikla kritums, kas īpaši ietekmēja būvniecības nozari un ar to saistīto preču eksportu. Ņemot vērā ciešo integrāciju ar Ziemeļvalstu tirgiem, pieprasījuma kritums šajos tirgos bija izteiktāks nekā citur, radot simetrisku negatīvu ietekmi uz eksportu. Savukārt pēdējā gada laikā konkurētspējas pasliktināšanos arvien vairāk var skaidrot ar izmaksu konkurētspējas vājināšanos, kam ir negatīva ietekme uz eksporta rezultātiem. Jau iepriekšējās prognozēšanas kārtās tika paredzēts, ka eksports pieaugs lēnāk nekā iekšzemes pieprasījums, tomēr pašreizējā prognozē šī atšķirība ir samazināta, ņemot vērā būtiskās investīcijas ražošanas jaudu paplašināšanā, kas ļauj palielināt eksporta apjomus arī pasliktinātas konkurētspējas apstākļos. Konkurētspējas vājināšanās saglabājas kā būtisks izaicinājums un prognozēs netiek pieņemts, ka uzņēmumu peļņas normas varētu turpināt samazināties, tādējādi ierobežojot arī darbaspēka izmaksu turpmāku strauju pieaugumu. Uzņēmumu peļņas buferi joprojām pastāv, īpaši atsevišķās nozarēs, un periodā, kad globālās cenas strauji pieauga, rentabilitāte kopumā bija ļoti augsta. Tirdzniecības nosacījumu šoki kopumā ietekmēja ekonomiku neitrāli vai pat pozitīvi, jo enerģijas cenu šoka ietekme sadalījās starp uzņēmumiem un mājsaimniecībām, savukārt atsevišķas nozares, tostarp koksnes un ar to saistītās nozares, guva būtisku labumu no cenu kāpuma. Uzņēmumi daļu no šīs papildu peļņas novirzīja investīcijām un ražošanas jaudu palielināšanai, kas veicināja investīciju pieaugumu. Vienlaikus rentabilitāte laika gaitā samazināsies un varētu sasniegt līmeni, kas veicinātu bezdarba pieaugumu un attiecīgi mazinātu algu pieauguma tempu, taču šāda situācija netiek gaidīta tuvākajos gados.

I.Šteinbuka pateicas Latvijas Bankas pārstāvjiem par piedalīšanos un profesionālo ekspertīzi.

Atsaucoties uz augstāk minēto, IKP DG **nolemj**:

1.1. Pieņemt zināšanai Latvijas Bankas prezentāciju par aktualitātēm Latvijas ekonomikas attīstībā.

J.Priede -par;
I.Šteinbuka – par;
U.Kāsiks – par.

Sanāksmi slēdz plkst. 17.00.

2026.gada 06.februārī.

Fiskālās disciplīnas padomes priekšsēdētājs

J.Priede

Sēdes sekretārs

I.Jansone

Jansone 29495878
Inga.jansone@fdp.gov.lv